

Aanvulling Vuistregels NT2

EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

Vuistregels

Een kind kan pas leren als het zich veilig voelt en over een gezonde dosis zelfvertrouwen beschikt. Het verdient dus prioriteit om dit te realiseren. Leiders/leerkrachten kunnen NT2-beginners hierbij helpen door zo snel mogelijk woorden aan te bieden waarmee de kinderen hun gevoelens en behoeften kunnen uiten. Aangezien deze kinderen nog geen Nederlands kennen, moet de leidster/leerkracht hiervoor andere manieren aanreiken. Zo kan zij bijvoorbeeld plaatjes maken van een kind dat naar de wc gaat, dorst heeft of gevallen is. Met behulp van deze 'emo-kaarten' kan zij nagaan wat er is of wat het kind nodig heeft en kan het kind aangeven wat het wil (Ramoult, 2002).

Vuistregels Taalaanbod

Veel anderstalige kinderen horen het Nederlands vooral in de peuterspeelzaal of op school. De kinderen leren veel taal door de manier waarop de leerkracht of leidster Nederlands praat. Het is daarom belangrijk dat leidsters en leerkrachten zich bewust zijn van hun taalaanbod (Appel, 2004). Waar moeten zij op letten?

- Spreektempo en articulatie: praat langzaam en duidelijk.
- Zinsbouw: praat in korte zinnen. Dus niet: "Pak maar even je jasje, dat daar aan de kapstok hangt." Maar wel: "Pak je jas. Je jas hangt aan de kapstok. Daar."
- Accentuering: benadruk belangrijke woorden in een zin. Hierdoor wordt de aandacht van het kind op een bepaald woord gericht en zal het de boodschap beter begrijpen. Bijvoorbeeld: "Wil je *melk* of *limonade*?" Of: "Je *jas* hangt aan de *kapstok*."
- Woordkeuze: kies voor makkelijke woorden. Praat liever over *het bed* in plaats van *het poppenbed* of over *de tas* in plaats van *de boodschappentas*.
- Ondersteuning met mimiek, gebaren, handelingen en materialen: wijs dingen aan, laat plaatjes zien en doe veel voor. De leidster/leerkracht geeft zo extra hints, waardoor het kind een woord of boodschap beter begrijpt. Hoe meer hints, hoe beter.

- Herhalen en anders verwoorden: herhaal een zin als het kind je niet begrijpt of formuleer de zin anders. Bijvoorbeeld:
Leidster/leerkracht: "Wat ben je aan het tekenen?"
Kind: "Wat?"
Leidster/leerkracht: "Hier, wat teken je?"
- Handelingen verwoorden: benoem wat er gebeurt. Dit levert een duidelijk en begrijpelijk taalaanbod op. Wanneer de leidster/leerkracht tijdens het inschenken van een glas limonade zegt: "Ik schenk een glas limonade in", leert het kind allerlei woorden door te kijken wat er gebeurt. Zeker wanneer handelingen veel worden herhaald, is de kans groot dat het kind zo veel woorden spontaan oppikt. Voorbeelden van regelmatig terugkomende handelingen zijn: de jas aantrekken, veters strikken en fruit eten. Bij het fruit eten kan de leidster/leerkracht bijvoorbeeld het volgende gesprekje voeren:
Leidster/leerkracht: "Wil je een *appel* (aanwijzen) of een *mandarijn* (aanwijzen)?"
Kind: - wijst de appel aan -
Leidster/leerkracht: "Een *appel*, jij wilt een *appel*. Jij vindt een *appel* lekker."
Door telkens nadruk te leggen op *appel*, pikt de NT2-beginner dit woord makkelijker op.
Vervolgens kan de leidster/leerkracht de woordkennis van het kind uitbreiden door het woord *stukje* te benadrukken. Zo leert het kind dat je een *appel* in *stukjes* kunt snijden. Door bovendien de nadruk te leggen op het woord *mes*, leert het kind dat je een *appel* met een *mes* in *stukjes* kunt snijden: "Ik snijd de appel in *stukjes*. Met een *mes*, ik snijd met een *mes*, zie je? En nu krijg jij een *stukje* appel."
- Praat altijd in correcte Nederlandse zinnen. Dus niet: "Jij limonade hebben?"
Maar: "Wil je limonade?" Het is belangrijk dat de leidster/leerkracht zich realiseert dat zij het grote voorbeeld is, waarvan de NT2-beginner Nederlands leert. Wanneer zij in gebrekkig Nederlands tegen een anderstalig kind praat, bestaat het risico dat het kind dit taalgebruik overneemt.
- Tot slot: in de Taallijn ligt de nadruk op het uitlokken van taalproductie, maar bij NT2-beginners is dit niet het geval. Bij deze kinderen brengt de leidster/leerkracht in het begin juist zelf veel taal in. De taalproductie van het

kind bestaat dan uit het reageren op dat taalaanbod. In de aanvulling interactief voorlezen en in de aanvulling gesprekken (onder het kopje 'ontdekactiviteiten') vindt u hiervan voorbeelden.

Vuistregels Interactie

Interactie is in de Taallijn een belangrijk punt. Als een kind nog niet zoveel Nederlands spreekt, is interactie niet altijd even makkelijk, omdat het kind dan nog niet veel

terugzegt. We geven een aantal tips die kunnen helpen om de interactie met beginnende tweedetaalverwervers te verbeteren (Appel, 2004, Stoep, 2005).

- Topicalisatie: de spreker zet het belangrijkste onderwerp van een zin als het ware apart van de rest van de zin. Dit is fijn voor de NT2-beginner, omdat hierdoor het belangrijkste onderwerp van het gesprek wordt benadrukt. De leidster/leerkracht kan een woord benadrukken aan het begin of aan het eind van een zin: “*Pindakaas*, vind je pindakaas lekker?” of “Waar hangt hij dan, je *jas*?”
- Begripscontrole: controleer of je het kind goed hebt begrepen. Dit kan door te herhalen wat het kind heeft gezegd of door verder te vragen. Als blijkt dat de leidster/leerkracht het kind niet goed heeft begrepen, dat het kind iets anders bedoelde, biedt zij alsnog de woorden aan die het kind nodig heeft (en misschien niet zelf kon vinden of kende). Bijvoorbeeld:
Leerkracht: “Göksul, heb jij met de bal gespeeld?”
Kind: “Ja, ik vier winnen!”
Leerkracht: “O, je hebt met de knickers gespeeld?”
Kind: “Ja!”
Leerkracht: “En je hebt vier knickers gewonnen?”
Kind: “Ja, ik vier gewonnen!”

Een ander voorbeeld:

Leidster: “Haalt je broer je op?”

Kind: “Ja, broer.”

Vervolgens komt er een man binnen, waarvan de leidster weet dat hij geen broer kan zijn.

Kind: “Juf kijk, broer!”

Leidster/leerkracht: “Is dat je broer?”

Kind: “...” (onzeker geworden, want door de reactie van de leidster voelt hij dat er iets niet klopt).

De leidster kent de naam van de oudere broer van het kind, dus zij vraagt door:

Leidster: “Haalt Ismail je op?”

Kind: “Nee.”

Bij navraag blijkt de man een oom te zijn.

Leidster: "Je *oom* haalt je op. Dat is je *oom*."

- Verschillende soorten vragen stellen: open vragen (wie, wat, waar, hoe) leveren weliswaar veel interactie op, maar zijn nog moeilijk voor NT2-beginners. Een kind moet nogal wat taal kennen om een open vraag te kunnen beantwoorden.

Begin daarom met meer gesloten vragen, zoals:

- Ja/nee vragen: "Wil jij een koekje?"
- Aanwijsvragen: "De fiets. Zie je de fiets? Wijs maar aan, de fiets."
- Of/of vragen: "Is dit een trui of een jas?"
- Tegendeelvragen: terwijl de leidster/leerkracht een plaatje van een leeuw aanwijst, vraagt zij: "Is dit een aap?" Dit kan alleen als beide woorden – in dit geval *leeuw* en *aap* – eerder zijn aangeboden en de beginner het juiste antwoord ook echt kan weten (Stoep, 2005).

Ook kan de leidster/leerkracht juist beginnen met een open vraag en deze later aanpassen. Bijvoorbeeld:

Leerkracht: "Hoe is het weer vandaag?"

Kind: "....."

Leerkracht: "Is het warm of koud?"

Kind: "Warm."

Leerkracht: "Ja, het is warm weer vandaag."

- Geef het kind de tijd om te reageren en bepaal niet altijd zelf het onderwerp van gesprek. Volg de interesses van het kind. Omdat een NT2-beginner moeilijk met woorden kan uitleggen wat hij leuk vindt, kijkt de leidster/leerkracht goed naar het gedrag van het kind. Dit betekent dat zij wat meer tijd moet nemen om een kind te observeren. Is er een bepaalde hoek waar hij graag speelt? Speelt hij vaak met bepaald materiaal? Welke (plaatjes)boeken pakt hij regelmatig? Waar gaan die boeken over? Wat voor tekeningen maakt hij? Wat kan ik te weten komen bij de ouders?
- Houd er rekening mee dat een NT2-beginner meer begrijpt dan hij kan zeggen. Soms kun je uit een reactie van het kind opmaken dat hij iets heeft begrepen. Hij kijkt bijvoorbeeld naar de paraplu als dat woord net is genoemd.
- Let op: er is niet alleen sprake van interactie als de gesprekspartners verbaal op elkaar reageren, maar ook als het kind non-verbaal reageert, bijvoorbeeld door te wijzen of te knikken.

Vuistregels Feedback

NT2-beginners moeten niet alleen veel Nederlands horen, het is ook van belang dat zij worden verbeterd als ze fouten maken. De leidster/leerkracht verbetert de kinderen altijd spelenderwijs (Appel, 2002), (Elsäcker, 2006).

- Modelleren en uitbreiden: als een NT2-beginner iets niet goed zegt, herhaalt de leidster/leerkracht de uitspraak in verbeterde vorm. Bijvoorbeeld:
Kind: "Ik pop."
Leidster: "Ja, jij pakt de pop."
Of:
Kind: "Ik spel bij kast."
Leerkracht: "Goed zo! Jij legt het spel in de kast."
- Verbeter de uitspraak van kinderen door een uitspraak correct te herhalen.

Door feedback te geven op de taaluitingen van de NT2-beginner, kan de leidster of leerkracht laten merken dat zij het kind begrijpt en volgt. Dit motiveert het kind om meer te praten.

De leidster/leerkracht:

- herhaalt wat het kind zegt;
- geeft luisterresponsen, zoals "mmm", "ja", "o";
- spreekt waardering uit voor wat het kind zegt.

Zeg niet alleen "Goed zo!", maar benoem ook wát er goed is. Bijvoorbeeld:

De juf vraagt aan Habibullah of het mooi weer is vandaag.

Habibullah: "Regen."

Leerkracht: "Heel goed, Habibullah, het regent. Dat heb je goed gezien."

Vuistregel *Total Physical Response* (TPR)

Jonge kinderen leren taal door te doen. Terwijl ze met andere dingen bezig zijn, horen en leren ze taal; tijdens het buitenspelen, het knutselen of tijdens het eten en drinken.

Total Physical Response, ofwel de TPR-methode, is een manier van taalleren die aansluit bij dit gegeven. Het leren van taal is hierbij verbonden aan een fysieke activiteit; het kind voert bijvoorbeeld een opdracht uit of doet iets met een voorwerp (Oskam, 2002). Omdat onderzoek heeft uitgewezen dat het werkt als aan taalleren een actieve component wordt verbonden (Verhelst, 2003), nemen we de TPR-methode hier als vuistregel op.

Een belangrijk principe van de TPR-methode is dat kinderen taal leren door eerst te luisteren en dan iets te doen. Als een kind de opdracht krijgt om iets te doen, kan de leidster/leerkracht meteen zien of het kind de opdracht goed uitvoert. Is dat niet het geval, dan is direct duidelijk dat de boodschap niet is overgekomen. Hier kan de leidster/leerkracht vervolgens op inspringen. Een groot voordeel van de TPR-methode is dat deze manier van taalleren voor NT2-beginners weinig stress oplevert: ze worden op geen enkele manier gedwongen om te praten.

Hoe werkt de TPR-methode? In het speellokaal kan *Total Physical Response* worden uitgevoerd in drie stappen. Het voordeel van een speellokaal is dat hier alle ruimte is om de kinderen opdrachten te laten uitvoeren.

- De leidster /leerkracht verwoordt de opdracht en doet het voor.
- De groep doet het na.
- Een kind voert de opdracht alleen uit.

Bijvoorbeeld:

Stap 1: De leidster/leerkracht zegt: "Kijk, ik loop naar de deur" en loopt naar de deur.

Ze kan de kinderen mee laten lopen, terwijl ze de opdracht nog een keer verwoordt:

"Ik loop naar de deur."

Stap 2: De leidster/leerkracht zegt: "Nu jullie, jullie lopen naar de deur." Ze doet het zelf niet meer voor en de kinderen voeren nu samen de opdracht uit. De leidster/leerkracht controleert of de kinderen de opdracht goed uitvoeren en stuurt eventueel bij.

Stap 3: De leidster/leerkracht laat een kind de opdracht alleen uitvoeren: "Ammar, loop naar de deur. Heel goed, jij loopt naar de deur."

Ook kunnen leidsters/leerkrachten de TPR-methode toepassen in de peuterspeelzaal of in de klas. Probeer dit in te bedden in andere activiteiten. Bijvoorbeeld:

De juf wil drie NT2-beginners leren wat "je jas aan de kapstok hangen" betekent. Na het buitenspelen 's ochtends verzamelt ze de drie kinderen bij de kapstok.

- "Kijk, dit is *de kapstok* (ze wijst naar de kapstok). Zie je, *de kapstok*. Ik ga mijn *jas* ophangen aan *de kapstok*. Zo, ik hang mijn *jas* aan *de kapstok*. Kunnen jullie je jas ook aan de kapstok hangen?"
- "Goed zo! Jullie hangen je jas aan de kapstok."

Na het buitenspelen 's middags herhaalt zij dit nog eens en geeft ze de opdracht ook aan individuele kinderen:

- "Ik hang mijn jas aan de kapstok. Shaxy, hang jij ook je jas aan de kapstok?"

Als de kinderen wat meer woorden kennen, kan de leidster/leerkracht er een spelletje van maken:

- "Manuel, hang jij je schaar aan de kapstok?" (nee!)
- "Hang jij je jas aan de kapstok?" (Ja!)
- "Heel goed, hang jij je jas maar aan de kapstok."

Leidsters/leerkrachten kunnen de TPR-methode gebruiken om nieuwe woorden uit te leggen, maar ook om te controleren of de kinderen bepaalde woorden en zinnen begrijpen. Bijvoorbeeld:

Controle

- Leidster: "Aishe, leg de *schaar* maar op *tafel*."
Aishe legt de schaar op haar stoel, dus de leidster weet nu dat zij het woord *schaar* wel begrijpt, maar het woord *tafel* nog niet.

Uitleggen

- Leerkracht: “Kijk, ik heb een *schep*. Ik ga *scheppen* in het zand. Zie je, ik ben aan het *scheppen*. Kun jij ook *scheppen*? Zullen we samen *scheppen*? Laat maar zien. Goed zo! Jij *schept* in het zand. Met een *schep*. Jij kunt goed *scheppen* zeg!”
In dit voorbeeld wil de leerkracht het woord *scheppen* uitleggen. Telkens als het woord *scheppen* voorkomt, legt ze daar extra nadruk op. Zij benoemt steeds de handelingen van het kind en geeft complimentjes.

De leidster/leerkracht kan een TPR-oefening moeilijker en makkelijker maken. Zo kan zij haar spreesnelheid variëren als ze de opdracht geeft. Een opdracht die langzaam wordt uitgesproken, is makkelijker te volgen dan een snel uitgesproken opdracht. Verder kan de leidster/leerkracht een TPR-oefening moeilijker maken door meerdere opdrachten in één keer te geven. Bijvoorbeeld:

“Liam, Loop naar de tafel en pak de lijm uit de kast.” Of: “Loop naar de tafel, pak de lijm uit de kast en geef de lijm aan Bernice.”

De leidster/leerkracht kan TPR niet alleen inzetten om het taalbegrip van kinderen te bevorderen, maar ook om taalproductie uit te lokken. Zo kan zij na een TPR-oefening bijvoorbeeld een vraag stellen:

De juf zegt tegen Mimosen: “Geef Mara een hand.” Vervolgens vraagt ze aan Mara: “Wat doet Mimosen?”

Ze kan ook aan Mimosen zelf vragen: “Mimosen, wat doe je?” of, iets moeilijker: “Mimosen, wat heb je gedaan?”

De leidster/leerkracht kan ook taalproductie uitlokken door aan de kinderen te vragen of ze elkaar een opdracht kunnen geven, maar dit is erg moeilijk.

De TPR-methode heeft raakvlakken met het verwoorden van handelingen, waarbij handelingen (van de leidster/leerkracht of van het kind) worden verwoord. Bij TPR gaat het erom dat een opdracht precies wordt verwoord en benoemd.

Bij de speerpunten komt aan de orde op welke wijze leidsters/leerkrachten de TPR-methode kunnen inzetten binnen de Taallijn.

